

แกลงใต้

สมปราชญ์ อัมมะพันธุ¹

วันนี้เรามาพูดกันถึงต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นไม้ชนิดนี้เป็นไม้พุ่มขนาดกลาง มีใบป้อมๆ มนๆ ออกดอกเป็นช่อ มีผลรูปคล้ายไต ตอนเล็กๆ เปลือกจะอ่อนนุ่มมีสีเขียว โตขึ้นเปลือกจะแข็งและเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลปนเขียว มีเนื้ออยู่ข้างในมีสีขาว ตอนสดๆ ผ่าเอาเนื้อสีขาวออกมาต้มกินหรือปรุงเป็นอาหารได้ ตอนผลแก่เอาไปคั่วแล้วกะเทาะเปลือกออก นำไปปรุงเป็นอาหารได้หลายอย่าง ยอดอ่อน ก้านผลและผลกินได้ มียางเป็นพิษ ที่สำคัญคือส่วนที่เป็นก้านของผลและผลของมันมีรูปร่างประหลาดจนทำเอาคนสับสนไม่แน่ใจว่าส่วนไหนเป็นผล ส่วนไหนเป็นเมล็ด บางส่วนคือ ก้านผลของมันคล้ายผลมะม่วง แต่บางส่วนที่เป็นเมล็ดวางผิดที่ผิดตำแหน่งไม่เหมือนต้นไม้ทั่วๆ ไปตามปรกติ แรกเริ่มเชื่อว่ามีคนนำมาจากประเทศอินเดียแล้วเอามาปลูกในเมืองไทยผสมผสานกับความประหลาดของผลของมัน คนเขาว่าไม่ใช่พันธุ์ไม้ธรรมดาแต่มันต้องมาจากป่าหิมพานต์แน่ เขาจึงตั้งชื่อให้มันว่า “มะม่วงหิมพานต์”

คุณสมบัติของมะม่วงหิมพานต์ มะม่วงหิมพานต์ที่มีปลูกในเมืองไทยมีอยู่ 2 พันธุ์ พันธุ์หนึ่งมียอดเป็นสีเขียวอ่อน แต่บางคนบอกว่าเป็นสีขาว เลยเรียกมันว่าพันธุ์ยอดขาว อีกพันธุ์หนึ่ง มียอดออกสีแดงๆ เขาจึงเรียกว่า พันธุ์ยอดแดง

1. ยอดมะม่วงหิมพานต์ มีลักษณะป้อมๆ มนๆ ยอดของมะม่วงหิมพานต์ ทั้งพันธุ์ยอดขาวหรือยอดแดงใช้กินได้ ชาวบักขี้ไต้นิยมเอามาใช้ทำเป็นผักใช้จิ้มน้ำพริก ใช้กินแกล้มกับ “แกงพุงปลา” หรือ “แกงไตปลา” หรือใช้ทำเป็น “หมวดหนมจิ้น หรือ หมวดข้าวย่า” (ผักเหมือดขนมจิ้นหรือเหมือดข้าวย่า) กินแล้วรสชาติออกมันๆ ฝาดๆ อมเปรี้ยวเล็กน้อยก็อร่อยดีครับ

2. ก้านผลที่อวบน้ำ คนทั่วๆ ไปไม่รู้หรือว่าเป็นก้านผล แต่เขาเข้าใจว่าเป็นผล ลักษณะคล้ายผลชมพูหรือคล้ายครกที่เราใช้ตำน้ำพริกนั่นแหละ ชาวบักขี้ไต้ บางถิ่นเรียกส่วนนี้ว่า “เต้า” ตอนมันโตเต็มที่ส่วนนี้จะโตกว่าผล มีอยู่ 2 สีพันธุ์ยอด

ขาวเต้าจะเป็นสีเหลือง พันธุ์ยอดแดงจะเป็นสีแดงเข้ม ชาวบักขี้ไต้เรียกว่า สีแดงครั้ง หรือหัวครกครั้ง ส่วนนี้ตอนเด็กๆ ผมนำมากิน มันนุ่ม ชุ่มน้ำ รสชาติหวานนำมีรสฝาดเจือแถมมานิดหน่อย แต่ถ้านำไปจิ้มเกลือเสี้ยวเล็กน้อยก็จะลดความฝาดลง รับประทานแก้อาการได้เป็นอย่างดีครับ บางคนเขานำไปคั้นเอาน้ำมาทำเป็นไวน์ก็มีครับ

3. ผลมะม่วงหิมพานต์ มีรูปคล้ายไตของคน ส่วนนี้ชาวบักขี้ไต้เข้าใจว่า คือ เมล็ด แล้วก็เรียกมันว่า “โหม่ง” ตอนเล็กๆ จะมีสีเขียว เปลือกผลอ่อนนุ่ม แก่ขึ้นเปลือกจะแข็ง สีจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลอมเขียว มีเนื้อสีขาวอยู่ภายใน ส่วนนี้แหละคือสุดยอดของความอร่อย เพราะตอนเมล็ดสดๆ ถ้าผ่าเปลือกออกเอาเฉพาะเมล็ดข้างในที่เป็นสีขาวมาต้มเอามากินรสชาติคล้ายอัลมอลด์ของฝรั่ง หรือเอาไปใส่ในแกงเลียงรสชาติก็มันมาก ถ้าผลแก่เอาไปตากแห้ง นำไปคั่ว แล้วกะเทาะเอาเปลือกออก เลือกเฉพาะส่วนข้างในเมล็ดที่มีสีขาวๆ เขานำไปปรุงเป็นอาหารได้หลายอย่าง เช่น เป็นเมล็ดมะม่วงทอดหรือนำไปผัดกับเนื้อไก่ ก็ได้หรือเอาไปใส่ในแกงไตปลา ใส่ในแกงเลียงก็ได้ จะเอาไปเคลือบน้ำตาลทำเป็นขนมหรือเอาไปแต่งหน้าเค้กก็อร่อย อร่อยครับ

4. เปลือกของต้นมะม่วงหิมพานต์ ปกติมีรสฝาด ชาวบักขี้ไต้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนำไปหมักกับน้ำตาลสดที่ได้จากต้นตาลเกิดยีสต์ทำปฏิกิริยาเปลี่ยนน้ำตาลให้กลายเป็นน้ำเมาแบบลูกทุ่งที่เรียกว่า น้ำตาลเมา ชาวบักขี้ไต้ส่วนมากเรียกน้ำเมาแบบนี้ว่า “หาวก” ดื่มแล้วเมาเหมือนเบียร์สดรสเล็ดดีกว่าเบียร์ยี่ห้อต่างๆ ที่วางจำหน่ายในท้องตลาดเสียอีก..... ขอบอก ถ้าท่านไม่เชื่อลองชิมดูสักครั้งแล้วท่านจะรู้ว่านี่แหละคือสุดยอดของของดีราคาถูกที่คนกรุงไม่มีทางได้แถมหรือจริงจัง

5. ยางของเมล็ด ส่วนนี้มีสารพิษ ไม่ควรให้ถูกผิวหนัง เพราะจะทำให้เนื้อหนังเป็นแผลพุพองหรือเปื่อยได้ แต่นัก- วิชาการ ได้นำเอายางของเมล็ดมะม่วงหิมพานต์นี้ไปสกัด แล้ว นำไปผสมกับสารเคมีบางอย่างใช้เป็นสีทาบ้าน ทำให้เนื้อไม้ มีความทนทาน ไม่ผุง่าย กลายเป็นอุตสาหกรรมเกี่ยวกับสีทา ไม้ไป นี่ก็คุณสมบัติอีกอย่างหนึ่งในหลายๆ อย่างของมะม่วง หิมพานต์

ทีนี้เรามาพูดถึงพันธุ์ไม้ที่ว่ากันว่าเป็นพันธุ์ไม้ประหลาด มีสีม่วง ๆ รสชาติออกเปรี้ยว ๆ ก้านผลที่นักพฤกษศาสตร์ว่า เป็นก้านของผล แต่ชาวบ้านทั่ว ๆ ไปเข้าใจว่ามันและผลของมัน ซึ่งมีรูปร่างแปลกคล้าย ๆ เมล็ดอยู่นอกผล ดูผิดปรกติต่างจาก ผลไม้ทั่วไปมันน่าจะเป็นมะม่วงที่มาจากป่าหิมพานต์ ชาวภาคกลางจึงเรียกมันว่า “มะม่วงหิมพานต์” แต่ชาวบักย์ ได้ในจังหวัดต่างๆ เรียกต้นไม้ชนิดนี้เป็นหลายชื่อตามแต่จะ เห็นว่ามองตรงส่วนไหน เช่น

ชาวสุราษฎร์ธานี เรียกว่า ม่วงทูนหน่วย โดยมองก้าน ผลว่าเป็นผลที่มีลักษณะคล้ายมะม่วงหรือ “ม่วง” แล้วมองผล เป็น “หน่วย” หรือเมล็ด “ทูน” หมายถึง เทิน หรือเอาของ ไว้บนศีรษะ ดูๆ แล้วคล้ายมะม่วงกำลังเทินเมล็ดไว้บนศีรษะ ดังนั้นจึงเป็นที่มาของคำว่า มะม่วงเทินเมล็ด เรียกเป็นภาษา ถิ่นใต้ว่า “ม่วงทูนหน่วย” ครับ

ชาวนครศรีธรรมราชเรียก มะม่วงหิมพานต์หลายชื่อ เช่น “โลกท้ายล่อ” (โลก = ลูก, ท้าย = ส่วนที่อยู่สุดด้านหนึ่ง ตรงข้ามกับด้านหัว คือ ด้านท้าย หรือ ก้น, และ “ล่อ” ภาษา ถิ่นใต้ แปลว่า โผล่) เพราะมองว่าเป็นผลไม้ที่มีท้ายโผล่ออกมา หรือเมล็ดโผล่ออกมาจากส่วนก้นของผลจึงได้ชื่อว่า “โลกท้ายล่อ”

อีกชื่อหนึ่งชาวนครศรีธรรมราช เรียกว่า หัวคร็อก คือ ดูแล้วส่วนที่เป็นก้านผลนั้นมีลักษณะคล้ายกับครก ซึ่งเป็น เครื่องใช้ที่มีลักษณะอย่างหลุมสำหรับตำหรือโขลกด้วยสาก หรือไม้ตีพริกนั้นแหละ เลยเรียกว่า “หัวคร็อก” รู้แล้วรู้รอดไป

นอกจากนี้ชาวนครศรีธรรมราชยังเรียก มะม่วงหิมพานต์ ว่า “ยาร่วง” ชื่อนี้จันด้วยเกล้าว่า ว่าหมายถึงอะไร ยาะอะไรที่ ต้องร่วง หรือทำไม่มันจึงเป็น “ยาร่วง” หรือจะเป็นยาแก้ท้อง ร่วง ก็ยังหาหลักฐานไม่เจอ

พอมาถึงชาวระนอง ภูเก็ต และตรังเรียกผลไม้ชนิดนี้ว่า ยาไทย ยาไทยหรือยาห้อย หรืออีกชื่อหนึ่งก็คือเรียกว่า กาหยี หรือกาหยูครับ

อีกชื่อหนึ่ง ชาวภูเก็ตกับตรังเขาเรียกมะม่วงหิมพานต์ว่า เม็ดล่อ เล็ดล่อ เน็ดล่อ เม็ดว้อ ก็พอทราบได้คือ เมล็ดล่อ หรือเมล็ดโผล่ นั่นหมายถึง เขามองว่าผลไม้ชนิดนี้มันมีเมล็ด โผล่ออกมาจากผล (จริงๆ ส่วนนั้นคือก้านผล) นั่นเอง

ชาวพัทลุงและสงขลา เรียกผลไม้ชนิดนี้ว่า โลกหัวคร็อก เหมือนกับชาวนครศรีธรรมราช แต่บางถิ่นก็เพี้ยนเสียงเป็น “โลกหัวรก” (จนเพื่อนแซวว่าถ้า “โลกหัวรก” ทำไม่ไม่เอา ไปตัดผมเสียบ้างล่ะ) บางถิ่นเรียกว่า “โลกหัวรก” (จนเพื่อน แซวว่า ถ้า “โลกหัวรก” ทำไม่ไม่เอาไปตัดผมเสียบ้างล่ะ) บางถิ่นเรียกว่า “โลกหัวล่อ” คือลูกหัวโผล่ทำนองเดียวกับที่ ชาวนครศรีธรรมราชเรียกว่า “โลกท้ายล่อ” เพียงต่างกันที่ “หัว” เป็น “ท้าย” ไปเท่านั้นเอง

มาถึงจังหวัดนราธิวาส ชาวบ้านเขาเรียกต้นไม้นี้ว่า “กระแตแหร” ครับ

ต้นไม้ที่นอกจากผลมันจะดูแปลกประหลาดแล้ว ชื่อมัน ก็ยิ่งแปลกประหลาดมาก มีชื่อหลายนามตามแต่คนภาคไหน จังหวัดไหนจะเรียกว่าอย่างไร สมควรแล้วที่เราเข้าใจกันว่ามัน เป็นมะม่วงมาจากป่าหิมพานต์จริงๆ และตลอดทั้งต้น ไม่ว่าจะ ยอด ก้านผล และผล (เมล็ด) เปลือกลำต้นล้วนแล้วแต่มี ประโยชน์และมีคุณค่าสูงน่าส่งเสริมให้มีการปลูกกันทั่วๆ ไป ให้กลายเป็นพืชเศรษฐกิจ เพราะดินทางภาคใต้เขาว่ามันเหมาะ กับการปลูกมะม่วงหิมพานต์ที่สุดครับ

กล้า

คำภาษาถิ่นใต้กับภาษากลางที่มีรูปเดียวกัน เสียงเดียวกัน และส่วนมากมักมีความหมายตรงกันทั้ง 2 ภาษา แต่บาง ความหมายภาษาถิ่นใต้ก็มีลักษณะเป็นความหมายกว้างออก หรือมีหลายความหมายมากกว่าคำในภาษากลาง คำที่น่าสนใจ อีกคำหนึ่งก็คือ คำว่า “กล้า”

คำว่า “กล้า” ทำหน้าที่ได้หลายอย่าง เช่น

“กล้า” เป็นคำนาม พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 หน้า 79 ให้ความหมายว่า ต้นข้าวที่เพาะไว้สำหรับ ย้ายไปปลูกที่อื่น, โดยอนุโลม เรียกพืชที่เพาะไว้สำหรับย้าย

ไปปลูกในที่อื่นว่า กล้า เช่น กล้าพริก กล้ามะเขือ ในความหมายนี้ ภาษาถิ่นใต้และภาษากลางใช้ตรงกันหรือในความหมายเดียวกันครับ

แต่ภาษาถิ่นใต้ยังใช้คำว่า “กล้า” เป็นคำนามในอีกความหมายหนึ่ง แปลว่า ผีชนิดหนึ่งเรียกว่า “ผีกล้า” หรือ “ผีกระ” ซึ่งมีอยู่ 2 ชนิดหรือ 2 เพศ เอ๊ย.....2 ประเภทนั่นคือ “ผีกระสือ” คือ ผีชนิดหนึ่งที่ถือว่าเข้าสู่ในตัวผู้หญิงชอบกินของโสโครกคู่กับ “ผีกระหัง” ซึ่งเป็นผีที่ชอบเข้าสู่ในตัวผู้ชายดังในประโยคที่ว่า

1. (เขาว่ากล้ายัง 2 ชนิด คือ กระสือกับกระหัง)

เขาว่าผีกระมี 2 ชนิด คือ กระสือกับกระหัง

2. (คนทั้งหมู่บ้านเขาหาว่ายายคนนั้น แกเป็นกล้า)

คนทั้งหมู่บ้านเขากล่าวหายายคนนั้นว่าเป็นผีกระสือ

3. (กล้าหมันเป็นผีที่ชอบกินของสกปรก)

ผีกระมันเป็นผีที่ชอบกินของสกปรก

เป็นอันว่า “กล้า” ในภาษาถิ่นใต้ที่เป็นคำนามจะใช้ใน 2 ความหมายคือ ต้นข้าวหรือต้นไม้ที่เพาะไว้สำหรับย้ายไปปลูกที่อื่น กับอีกความหมายหนึ่งหมายถึง ผีกล้าคือ ผีกระสือหรือผีกระหังนั่นเองครับ

คำว่า “กล้า” ที่เป็นคำกริยาใช้ในความหมายว่า ไม่กลัว, ไม่ครั่นคร้าม ในความหมายนี้ทั้งในภาษากลางและภาษาถิ่นใต้ใช้เหมือนกันครับ

แต่ในภาษาถิ่นใต้ยังใช้คำว่า “กล้า” ที่เป็นคำกริยาในอีกความหมายหนึ่งคือ ขยัน หรือทำงานอย่างแข็งขันไม่ปล่อยปละละเลย, ทำหรือประพฤติเป็นปกติสม่ำเสมอ, ไม่เกียจคร้าน ดังในประโยคที่ว่า

1. (พ่อเฒ่าผมกล้าจัง แกยกขึ้นไปทำสวนแต่เช้าทุกวัน)

คุณตาของผมขยันเหลือเกิน ท่านลุกขึ้นไปทำสวนตั้งแต่เช้าทุกวัน

2. (คนเท่กล้าทำงาน โอกาสที่อ๊วยยอมมากหาวคนชี้คร้านนะครับ)

คนที่ขยันทำงาน โอกาสที่จะรวยยอมมีมากกว่าคนที่ขี้เกียจจะขอรับ

3. (เถ้าแก่ผมกล้าอ๊วยตายนิ แกถึงได้รวยเอา รวยเอา)

เถ้าแก่ของผมขยันจะตายไปแกถึงได้รวยเอา รวยเอา เห็นมั๊ยครับคำว่า “กล้า” ที่เป็นคำกริยาในภาษาถิ่นใต้ยังมีใช้

มากความหมายกว่าในภาษากลางนะครับ

คำว่า “กล้า” ที่เป็นคำวิเศษณ์ เมื่อใช้เข้าคู่กับคำว่า “หาญ” เป็น “กล้าหาญ” ใช้ในความหมายว่า กล้า หรือ เก่ง

ในความหมายนี้ทั้งภาษากลางและภาษาถิ่นใต้ใช้เหมือนกันครับ

คำว่า “กล้า” ที่เป็นคำวิเศษณ์ ยังมีใช้ในความหมายที่แปลว่า แข็ง ซึ่งในภาษาถิ่นใต้ใช้เช่นเดียวกับในภาษากลางครับ เช่น เหล็กกล้า

แต่ในภาษาถิ่นใต้ยังใช้ คำว่า “กล้า” เป็นคำวิเศษณ์ในความหมายอื่นแถมอีกคือแปลว่า แรง, จัด, หรือมากก็ได้ด้วยดังในประโยคที่ว่า

1. (วันนี้เท่ชายเลลมกล้าจังหุ)

วันนี้ที่ชายทะเลลมแรงมาก

2. (เคลื่อนกล้าพันนี้ชาวเรือไม่น่าอ๊เอาเรือออกจากฝั่ง)

คลื่นจัดแบบนี้ ชาวเรือไม่ควรจะเอาเรือออกจากฝั่ง

3. (มีดคมกล้า โลกอย่าเอาไปเล่นนะเดี๋ยวมันอี๊กิน

มือเอา)

มีดคมมาก ลูกอย่าเอาไปเล่นนะ ประเดี๋ยวมันจะบาดมือเอา

วันก่อนมีไอ้หนุ่มคนหนึ่ง ความรู้ก็ดี เพราะเรียนจบการ

ศึกษาระดับปริญญาโท มีหน้าที่การทำงานเป็นหลักแหล่ง

ตำแหน่งหน้าที่ก็ใหญ่โตพอสมควร แต่ยังเป็นโสดสนิทเขามา

อ้อมวอนแกมบังคับให้ผมช่วยหาภรรยาให้เขาสักคน ผมก็เสนอ

ผู้หญิง เอ๊ย.....แนะนำผู้หญิงให้เขารู้จักหลายคนเขาไม่ชอบ

ใจใคร ดิวว่าอ้วนไปบ้าง ผมไปบ้าง เตี้ยไปบ้าง ดำไปบ้าง แต่

รายสุดท้ายนี้รู้สึกเขาจะชอบใจ เพราะเขาว่าสูง ยาว ขาวและ

อวบตรงกับมาตรฐานที่เขากำหนดเป๊ะเลย เห็นเขาคบกันไป

กันมาอยู่นานพอสมควร แต่ที่สุดเขาก็มาบอกผมว่าผู้หญิง

คนนี้ตรงใจทุกอย่าง แต่ที่ต้องปฏิเสธเพราะ.....

เขาสารภาพว่า “โหมหญิงปากกล้าพันนี้ผมไม่หาญเอา

ไปทำเมีย ผมกลัวมันอ๊าดำเอาเจ็ดวันไม่ซ้กักันผิด” หมายความว่า

“ผู้หญิงปากจัดแบบนี้ผมไม่กล้าเลือกเป็นภรรยา ผมกลัว

เธอจะดำเอาชนิดดำเจ็ดวันไม่ซ้กักันเลย”

ผมพยายามจูงใจเขาว่า ถ้าอย่างอื่นเธอดี เพียงมีปัญหา

เรื่องปากก็น่าจะปรับปรุงเธอเสียหน่อยก็ไม่น่าจะเป็นเหตุผล

ให้ปฏิเสธเธอจนจริงมั๊ย หรือคุณว่าไงอย่าบอกนะว่าทำไมผม

ไม่เอาเสียเองละ